

Το θέατρο στην αρχαιότητα

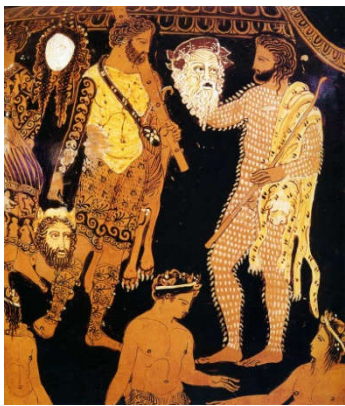
Στα προϊστορικά χρόνια στην προσπάθεια τους να ελέγξουν τα φυσικά φαινόμενα που δε μπορούσαν να εξηγήσουν, οι άνθρωποι έκαναν τελετές μαγικού και λατρευτικού χαρακτήρα. Αυτή η πρώιμη καλλιτεχνική έκφραση του ανθρώπου, ταυτόχρονα έδινε διέξοδο στην έμφυτη τάση του για μίμηση και την κλίση του να δημιουργήσει και να απολαύσει ένα θέαμα.

Στη αρχαία Ελλάδα ο διθύραμβος ήταν ένα λατρευτικό τραγούδι (άσμα, από το ρήμα ἄδω = τραγουδώ), προς τιμήν του Θεού Διονύσου. Αρχικά ήταν αυτοσχέδιο. Έπειτα όμως ο Αρίωνας του έδωσε πιο καλλιτεχνική μορφή. Ο πιο σημαντικός σταθμός στην εξέλιξη του δράματος ήταν όταν ο Θέσπις είχε την σπουδαία ιδέα, ο κορυφαίος του διθυράμβου να βγει από το χορό και παίζοντας το ρόλο κάποιου μυθικού προσώπου να απαντήσει, να αποκριθεί στο χορό (αποκρίνομαι στα αρχαία = ὑποκρίνομαι, από όπου βγαίνει ο υποκριτής και η υποκριτική τέχνη). Ο προεξάρχων του χορού δεν τραγουδούσε αλλά συνδιαλέγονταν με το χορό σε άλλο μέτρο από αυτό του διθυράμβου. Από εκεί και πέρα σε μια μακρά εξελικτική πορεία τα διαλογικά μέρη έγιναν περισσότερα και πιο σύνθετα και προστέθηκαν και άλλοι υποκριτές ενώ τα τραγουδιστά μέρη σιγά-σιγά μειώθηκαν. Κάπως έτσι γεννήθηκε και εξελίχθηκε το αρχαίο δράμα στην Ελλάδα.

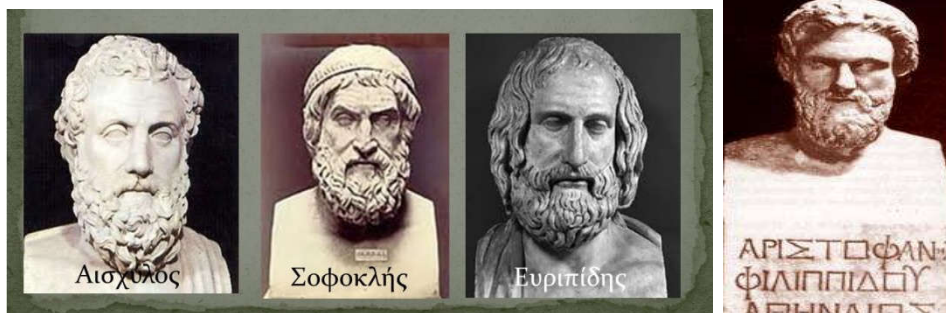

Το θέατρο άκμασε κατά τον 5^ο π.Χ. αιώνα στην Αθήνα. Η Αθηναϊκή Δημοκρατία στήριξε το θέατρο και προσέφερε στους πολίτες τα λεγόμενα θεωρικά, δηλαδή παρείχε δωρεάν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν θέατρο επειδή το θεωρούσε σχολείο για τους πολίτες. Οι θεατρικές παραστάσεις παρουσιάζονταν στο κοινό κατά τη διάρκεια των δραματικών αγώνων κυρίως στη γιορτή των Μεγάλων Διονυσίων και σε άλλες γιορτές. Οι δραματικοί αγώνες διαρκούσαν τέσσερις μέρες και οι ποιητές παρουσίαζαν από τρεις τραγωδίες (τριλογία) και ένα σατυρικό δράμα ο καθένας. Τα έξοδα του χορού τα αναλάμβαναν εύποροι συμπολίτες, οι χορηγοί. Στο τέλος αποφαιζόταν ποιος θα είναι ο νικητής.

Στην αρχή οι παραστάσεις παίζονταν σε υπαίθριους χώρους όπου υπήρχε μία κυκλική ορχήστρα, με το βωμό του Διονύσου στη μέση και ένα ξύλινο απλό οικοδόμημα στη μια πλευρά, τη σκηνή (για να μπαίνουν μέσα και να αλλάζουν οι ηθοποιοί και να φυλάσσονται όλα τα απαραίτητα). Για τα θέατρα διάλεξαν ένα φυσικά επικλινή χώρο και έβαζαν ξύλινα ή πέτρινα καθίσματα για τους θεατές ώστε να κάθονται αμφιθεατρικά και να παρακολουθούν. Το θέατρο της Επιδαύρου είναι μεταγενέστερο.

Οι τρεις μεγάλοι τραγικοί ποιητές είναι ο Αισχύλος, ο Σοφοκλής και ο Ευριπίδης. Τα έργα του Αισχύλου χαρακτηρίζονται από τη μεγαλοπρεπή γλώσσα τους και την κυριαρχία των θεών και της μοίρας στη ζωή των ανθρώπων. Ο Σοφοκλής, που θεωρείται ο τελειότατος των τραγικών, πιστεύει ότι η τύχη των ανθρώπων εξαρτιέται και από τις επιλογές τους και όχι μόνο από τη θέληση των θεών. Ο Ευριπίδης, επειδή έζησε κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου, που όπως κάθε πόλεμος, δοκίμασε τις αξίες των ανθρώπων, είναι πιο σκεπτικιστής από όλους (αμφιβάλλει και για τους ανθρώπους και για το ρόλο των θεών). Απασχολείται σε μεγαλύτερο βάθος με την ψυχολογία των ηρώων και κυρίως των ηρωίδων του. Στις πιο γνωστές αρχαίες τραγωδίες συγκαταλέγονται η τριλογία «Ορέστεια» του Αισχύλου, η «Αντιγόνη» και ο «Οιδίπους Τύραννος» του Σοφοκλή και η «Μήδεια» και η «Ελένη» του Ευριπίδη.

Ο πιο μεγάλος κωμικός της αρχαιότητας ήταν ο Αριστοφάνης. Ο Αριστοφάνης και γενικά η κωμωδία δεν εμπνέονταν από τη μυθολογία όπως τα τραγικά έργα αλλά από τη σύγχρονη πραγματικότητα της εποχής του και σατίριζε όλα τα κακώς κείμενα, με τρόπο που προκαλούσε το γέλιο των θεατών. Στην κωμωδία ο χορός έπαιζε με μάσκες και συχνά ήταν ζωόμορφος. Στο σημείο της κωμωδίας που λεγόταν παράβαση, τα μέλη του χορού βγάζουν τις μάσκες τους, αφήνουν για λίγο την υπόθεση του έργου και απευθύνονται άμεσα στο κοινό σχολιάζοντας την κοινωνική και πολιτική κατάσταση της Αθήνας. Πολύ γνωστά έργα του Αριστοφάνη είναι η «Λυσιστράτη», ο «Πλούτος», οι «Βάτραχοι» και οι «Όρνιθες». (Προσοχή! Λέμε «παρακολούθησα τους Όρνιθες», δηλαδή τα πουλιά και όχι τις όρνιθες, που θα σήμαινε τις κότες)